

UDK 821.163.4.09-93(091)

Stručni rad

Jakov SABLJIĆ (Osijek)

Filozofski fakultet, Osijek

jakovsab@hotmail.com

O MONOGRAFIJI DR SOFIJE KALEZIĆ
ISTORIJA CRNOGORSKE KNJIŽEVNOSTI ZA ĐECU I OMLADINU
(Sofija Kalezić: *Istorija crnogorske književnosti za djecu i omladinu*,
Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, 2018)

Monografija dr Sofije Kalezić, vanredne profesorice na Fakultetu za crnogorski jezik i književnost sa Cetinja *Istorija crnogorske književnosti za djecu i omladinu*, ima konzistentnu i jasnu strukturu. Autorica je sadržaj monografije podijelila na dva velika dijela.

Prvi je dio naslovljen *Crnogorska književnost za djecu i omladinu – odlike*. U tom dijelu knjige uočljiva je cjelovitost sagledavanja fenomena crnogorske književnosti za djecu i omladinu. S obzirom na to da se u tom tipu književnosti nerijetko tematiziraju mitske, legendarne i bajkovite pojave, autorica je uvodni dio monografije posvetila mnogobožачkoj religiji starih Slavena, ostacima poganskih vjerovanja u kolektivnoj svijesti slavenskih naroda, prvim pisanim spomenicima na tlu današnje Crne Gore, općenitoj problematici mitova i legendi, potom Vuku Karadžiću i njegovu radu na prikupljanju, sistematiziranju i objavljivanju narodne književnosti, zatim o narodnim bajkama i modelima njihovog predstavljanja i proučavanja, posebice s aspekta psihološkog i strukturalističkog tumačenja bajke. Autorica s motrišta utjecaja na dječju književnost razmatra nacionalni korpus narodnih basni, bajki i legendi.

Nadalje, ona kompetentno, znanlački i u skladu s uobičajenim akademskim diskursom raspravlja o terminološkim pitanjima (*Dečija književnost ili književnost za djecu i omladinu?*), književnopovijesnim odrednicama (*Književnoistorijski okviri razvoja književnosti za djecu i omladinu*), genološkom okviru (*Svojstva književnosti za djecu i omladinu*), recepcijskoj problematici (*Granice između djela za djecu i za odrasle, Romani za djecu i omladinu*), antologičarskim dosezima na području izbora crnogorskih pjesama, drama i priča za djecu.

Osim toga, dr Sofija Kalezić sveobuhvatnost promatranja fenomena crnogorske dječje književnosti dokazuje raspravom o drami u crnogorskoj književnosti za djecu, potom o crnogorskim umjetničkim bajkama i legendama, te umjetničkim književnim ostvarenjima s elementima basne.

Kulturološki pristup se ogleda u odjeljku posvećenom kulturno-mentalitetskim predispozicijama razvoja ove književnosti, a završava se historijskim prevrednovanjem početaka književnosti za djecu i omladinu u Crnoj Gori. Autorica aktualizira poetska i prozna djela pisaca koje locira između literature za omladinu i za odrasle, primjerice – Aleksandra Lesa Ivanovića, Vitomira Vita Nikolića, Stefana Mitrova Ljubiše, Nikole Lopičića ili Danila Kiša.

Drugi veliki dio monografije dr Sofije Kalezić naslovljen je *Crnogorska književnost za djecu i omladinu – predstavnici*. U tom dijelu knjige u obliku iscrpnoga leksikonskoga opisnika i bio-bibliografskoga preglednika izneseni su podaci o životu i rastumačena najznačajnija djela sljedećih crnogorskih pisaca i spisateljica, od Radovana Savovog Stevovića (autoričinog djeda po majci), Mihaila Gazivode, Mihaila Ražnatovića, Anta Staničića, Dušana Kostića, Mirka Vujačića, Čeda Vukovića, preko Voja Terića, Stevana Bulajića, Ivana Cekovića, Vojislava Vulcanovića, Milenka Ratkovića, Dušana Đurišića, Bosiljke Pušić, do Dragomira Čulafića, Borislava Jovanovića, Slobodana Vukanovića, Gordane Sarić, Jova Kneževića, Blagoja Rogača, Dragana Radulovića, Dragane Kršenković-Brković i ostalih. Posebno mjesto u ovom monografskom pregledu zauzimaju autori koji su svoje stvaralaštvo eksponirali posljednjih godina i decenija, kao što su Nenad Vujadinović, Dejan Đonović, Velimir Ralević, Žarko Vučinić i Aleksandar Obradović.

Autorica je proširila literaturu za djecu i omladinu kao predmetnu temu, uključivši u taj korpus i „granična“ izdanja poput slikovnica, umjetnosti stripa, poveznice književnosti za djecu, televizije, filma i interneta. Osim toga, ona je navela i sve ostale, manje značajne crnogorske pisce za djecu i omladinu i crnogorske pisce za djecu u dijaspori, te se dotaknula dosega i stanja književne kritike o djelima za djecu i mlade u Crnoj Gori. Knjiga se završava popisima primarne i sekundarne literature, svih aktualiziranih antologija i izbora, rezimeom na engleskom jeziku i bio-bibliografskim podacima o autorici.

Podaci izneseni u monografiji dr Sofije Kalezić znanstveno su provjereni, provjerljivi i točni. Ona citira i parafrazira u skladu s načelom znanstvene etičnosti i inetelektualnoga poštenja, upućujući na sve primarne i sekundarne izvore. Iz rukopisa je vidljiva naučna akribija i sustavnost u pristupu ovom značajnom korpusu crnogorske književnosti. Također je uočljiva detaljna iščitanost kako teorijske literature, tako i primarnih književnih tekstova čija se tumačenja okupljaju na jednom mjestu u cilju osvjetljavanja fenomena crnogorske dječje književnosti.

Autorica se služi uobičajenom znanstvenom metodologijom, dosljedna je u načinima citiranja, oblikovanju citatnica, povezivanju vlastitih sudova sa spoznajama drugih istraživača i tumača. U teorijskom dijelu rada ona rasprav-

lja o terminološkoj problematici, prezentira relevantnu književnoteorijsku, kulturnopovijesnu i antropološku pozadinu važnu za iščitavanje, razumijevanje i tumačenje djela iz fokusiranoga korpusa.

U drugom dijelu knjige ona navodi osnovne bio-bibliografske podatke o odabranim autorima, raščlanjuje njihove opuse, razmatra faze njihova spisateljskoga rada, interpretira njihova djela pripadna crnogorskoj književnosti za djecu i omladinu, objašnjava njihovu višeslojnost (tematsku, motivsku, žanrovsku, idejnu, kompozicijsku), recepcijsku prijemčivost iz perspektive djece i omladine, te naglašava važnost svakog pojedinog pisca s obzirom na njegov doprinos tom literarnom području stvaranja. Prema tome, monografija poprima višestruka obilježja književne historije, književnoga leksikona, antologije kritičkih eseja i priručnika za tumačenje književnih djela.

Prof. dr Sofija Kalezić je marljivim prikupljanjem i analizom istraživana korpusa crnogorske književnosti oblikovala relevantnu i znanstveno važnu monografiju koja se bazira na preko tri stotine literaturnih jedinica. Autorica se služila književnoteorijskom literaturom, književnopovijesnim monografijama, primarnim književnim tekstovima, književnokritičkim tekstovima, publicističkim člancima, različitim do danas objavljenim antologijama pojedinih oblika crnogorske književnosti. Sva citirana i apostrofirana literatura opravdano je ukomponirana u sadržaj i strukturu monografije, te rastumačena na znanstveno kompetentan način.

Monografija dr Sofije Kalezić može se usporediti s drugim monografijama, na primjer trećim tomom *Istorije crnogorske književnosti (Crnogorska književnost od 1852. do 1918)* iz 2012. godine Milorada Nikčevića, pogotovo s dijelom *Pregled poezije za decu*. Međutim, njeno istraživanje znatno je proširenije jer se odnosi na povijest cijeloga jednoga književnoga korpusa koji se označava terminom književnosti za djecu i mlade, te se ne ograničava samo na jedno razdoblje jer se naslovni fenomen monografije sustavno prati od početaka do danas.

Druga je usporediva knjiga Nova Vukovića *Uvod u književnost za djecu i omladinu* (1996). Međutim, ono po čemu je autoričina monografija specifična i inovativna jest pionirsko književnopovijesno raspravljanje o svim piscima i njihovim djelima koja se odnose na do sada zanemaren korpus unutar crnogorske književnosti.

Dr Sofija Kalezić svoju monografiju *Istorija crnogorske književnosti za decu i omladinu završava sljedećim rečenicama*: „Književnost za djecu i omladinu je uspjela da nađe svoje mjesto unutar velikog sistema literature i da se konstituiše kao zasebna kategorija. I pored toga što taj proces nije bio jednostavan i bez protivurječnosti, crnogorska književnost danas pošедуje

svoju tradiciju koja se u domenu ove vrste stvaralaštva lagano usaglašava sa osnovnim tokovima književne tradicije Evrope i svijeta“.¹

Autorici ove vrijedne monografije možemo čestitati kako na tome što je iznijela jedno kapitalno djelo, tako i na zamašnosti posla, sveobuhvatnosti znanstvenoga tematiziranja specifičnoga korpusa nacionalne literature, te stručnoga praćenja kontinuiteta značajnoga dijela crnogorske književnosti. Na osnovama ove monografije moguća su revidiranja popisa školske i domaće lektire u Crnoj Gori.

Ova knjiga svakako može poslužiti kao priručnik za studente i profesore crnogorskoga jezika i književnosti, te ostalim filozozima u daljnjem istraživanju i tumačenju crnogorske književnosti za djecu i omladinu.

---

¹ Sofija Kalezić: *Istorija crnogorske književnosti za decu i omladinu* (poglavlje: *Književnost za decu, televizija i internet*), Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, 2018, str. 389.